

Tillæg A

til

RIGSDAGSTIDENDEN

Forelagte lovforslag m. m.

100. ordentlige samling 1948—49

II

Sp. 3873—7668

KØBENHAVN
J. H. SCHULTZ A/s BOGTRYKKERI
1949

162**Forslag til rigsdagsbeslutning**

om

Danmarks tilslutning til en Nordatlantisk Traktat.(Af udenrigsminister *Gustav Rasmussen*).

Anmeldt i folketinget og i landstinget den 22. marts 1949.

Rigsdagen meddeler sit samtykke til, at regeringen på Danmarks vegne undertegner og til sin tid ratificerer en Nordatlantisk Traktat, til hvilken befuldmægtigede for Amerikas Forenede Stater, Belgien, Canada, Frankrig, Luxembourg, Nederlandene, Norge og Storbritannien har udarbejdet omstående forslag.

Bemærkninger til forslaget

Traktatens forhistorie.

Kort efter, at Storbritannien, Frankrig, Belgien, Luxembourg og Nederlandene ved Bryssel-traktaten af 17. marts 1948 havde indgået et defensivt forbund, opstod i Canada tanken om indenfor rammerne af De Forenede Nationers pagt at skabe et videre regionalt sikkerhedssystem, omfattende Amerikas Forenede Stater og andre nordatlantiske lande, herunder Brysselmagterne og skandinaviske lande, og derved at fortsætte den konsolidering af vestens demokratier, som var blevet indledet med Brysselpagten.

Denne tanke tog fastere form, efter at De Forenede Staters senat på forslag af senator Vandenberg den 11. juni 1948 havde vedtaget en resolution, hvori senatet bl. a. anbefalede sådanne regionale aftaler om individuel og kollektiv sikkerhed i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt. Ifølge resolutionen ville De Forenede Stater eventuelt slutte sig til sådanne aftaler på betingelse af, at de pågældende stater hjalp sig selv og hverandre, og at De Forenede Staters nationale sikkerhed blev fremmet ved aftalerne.

Tanken om dannelsen af et defensivt forbund, hvis kerne udgjordes af atlantiske stater, blev i begyndelsen af juli 1948 drøftet i Washington mellem den amerikanske og den canadiske viceudenrigsminister og den britiske, den franske, den belgiske og den nederlandske ambassadør.

Efter at der mellem vestmagterne havde fundet yderligere forhandlinger sted om den påtænkte Atlantpagt, modtog den danske regering i begyndelsen af indeværende år underhånden meddelelse fra regeringen i Washington om, at de magter, der forhandlede om en nordatlantisk pagt, var enige om, at det skulle undersøges, om Danmark, Norge, Island, Irland og Portugal var villige til at overveje at slutte sig til pagten.

Regeringen mente ikke at kunne tage stilling til denne henvendelse, før den undersøgte, Danmark, Norge og Sverige i fællesskab foretog af mulighederne for et skandinavisk samarbejde på forsvarrets område, var tilendebragt.

De forhandlinger, der i løbet af januar 1949 fandt sted imellem de tre lande viste, at det ikke var muligt for tiden at nå den fornødne enighed om forudsætningerne for

og konsekvenserne af et skandinavisk forsvarsforbund.

Under disse forhold besluttede regeringen den 4. marts 1949, at Udenrigsministeren skulle rejse til Washington for ved direkte kontakt med den amerikanske regering at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for Danmarks endelige stillingtagen til Atlantpagten.

I Washington havde Udenrigsministeren en række samtaler med den amerikanske statssekretær og hans rådgivere. Statssekretæren understregede, at den Nordatlantiske Traktats formål var at opretholde freden, og at den var af rent defensiv karakter, ligesom den var udarbejdet i nøje overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt.

Den 17. marts 1949 modtog Danmark gennem den herværende amerikanske chargé d'affaires officiel indbydelse fra regeringerne i Amerikas Forenede Stater, Belgien, Canada, Frankrig, Luxembourg, Nederlandene, Norge og Storbritannien til sammen med dem i begyndelsen af april måned, antagelig den 4. april, i Washington at underskrive foranstående traktat. Regeringerne i Island, Italien og Portugal har fået en tilsvarende indbydelse.

Traktatforslagets indhold.

Traktaten består af en indledning og 14 artikler.

I indledningen bekræfter deltagerne deres tillid til De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer. Det siges derhos, at deltagerne er fast besluttede på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætninger og på lov og ret, og at det er deres stræben at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område.

Ved traktatens indledende bestemmelser, *art. 1 og 2*, erklærer deltagerne at ville bidrage til den fredelige udvikling af mellemfolkelige forhold og at bilægge enhver international stridighed, i hvilken de måtte blive indblandet, ved fredelige midler som foreskrevet i De Forenede Nationers pagt. De vil søge at fjerne uoverensstemmelser i deres internationale økonomiske politik og tilskynde indbyrdes økonomisk samarbejde.

I *art. 3 og 4* påtager deltagerne sig at opretholde og udvikle deres individuelle og kollektive forsvarsevne og at rådføre sig med hverandre, såfremt nogen af del-

tagernes integritet, uafhængighed eller sikkerhed skønnes truet.

Art. 5 indeholder de bestemmelser, der skal gælde i tilfælde af, at der inden for det område, der dækkes af traktaten, finder et væbnet angreb sted på en eller flere af deltagerne. Et sådant angreb skal betragtes som et angreb mod dem alle. Deltagerlandene skal straks yde eller de angrebne lande sådan bistand, herunder anvendelse af væbnet magt, som de anser for nødvendig for at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed. De Forenede Nationers Sikkerhedsråd skal uopholdeligt underrettes om ethvert sådant angreb og om alle som følge heraf trufne forholdsregler, og disse skal bringes til ophør, når Sikkerhedsrådet selv har truffet de forholdsregler, som er nødvendige til fredens genoprettelse.

I *art. 6* defineres, hvad der skal forstås ved et væbnet angreb i artikel 5's forstand på en eller flere af deltagerne: For det første et væbnet angreb på en hvilken som helst af deltagerens territorium i Europa eller Nordamerika; endvidere et væbnet angreb på Frankrigs algerske departementer, på enhver af deltagerens besættelsesstyrker i Europa, på sådanne øer, som er underlagt nogen deltagers statsmyndighed i det nordatlantiske område nord for Krebsens Vendekreds; og endelig væbnet angreb mod nogen af deltagerens skibe eller flyvemaskiner, som befinder sig i dette område.

Traktaten gør ifølge *art. 7* ikke noget indgreb i deltagerens rettigheder og forpligtelser i medfør af De Forenede Nationers pagt. Deltagerne erklærer på den anden side (*art. 8*), at deres bestående internationale forpligtelser ikke strider mod traktaten, ligesom de forpligter sig til ikke fremtidig at indgå nogen mellemfolkelig overenskomst, der er i strid med den Nordatlantiske Traktat.

Ved *art. 9* oprettes et råd til gennemførelse af traktaten. Rådet skal til enhver tid ufortøvet kunne træde sammen, og det skal snarest nedsætte en forsvarskomiteé til gennemførelse af bestemmelsen i *art. 3* om udviklingen af deltagerens individuelle og kollektive forsvarsevne og i *art. 5* om den bistand, der skal ydes i tilfælde af væbnet angreb.

I *art. 10* gives der andre europæiske stater adgang til at tiltræde overenskomsten, når de oprindelige signatarmagter alle er enige derom.

Ifølge *art. 11* træder traktaten i kraft mellem de stater, der har ratificeret den,

når ratifikationsdokumenterne fra et flertal af underskriverne, herunder Amerikas Forenede Stater, Belgien, Canada, Det Forenede Kongerige, Frankrig, Luxembourg og Nederlandene, er blevet deponeret.

Ifølge *art. 12* skal deltagerne efter 10 års forløb fra ikrafttrædelsen, såfremt en af dem anmoder derom, kunne tage spørgs-

målet om dens revision op til drøftelse. Efter at traktaten har været i kraft i 20 år, kan enhver af deltagerne i henhold til *art. 13* med et års varsel opsige den for sit vedkommende.

Art. 14 bestemmer bl. a., at traktatens engelske og franske tekst begge er autentiske.

92. møde.

Tirsdag den 22. marts kl. 13¹⁰.

Den første sag på dagsordenen var:

Afgørelse af formandens forslag om behandlingen af forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en nordatlantisk traktat.

Formanden: Mit forslag går som nævnt ud på, at udenrigsministeren forelægger forslaget til rigsdagsbeslutning, og at sagen derefter undergives to behandlinger efter reglerne for lovforslags første og anden behandling, dog således, at de herfor fastsatte frister ikke kommer til anvendelse. Hvis der ikke ønskes afstemning, betragter jeg forslaget som vedtaget.

Aksel Larsen: Det forekommer mig ikke helt stemmende med rigsdagens værdighed og med den alvor og omhyggelighed, hvorved en sådan sag burde behandles, at man forlanger, at folketinget skal tage stilling til behandlingsmåden af et forslag, hvis ordlyd vi endnu ikke kender, selvom vi naturligvis efter det, den højtærede formand har oplyst, er klar over, hvad det indeholder

Formanden: Jeg gør det ærede medlem opmærksom på, at hvis der stilles forslag om afvisning, kan der ikke fremføres nogen motivering.

Aksel Larsen: Der må kunne stilles forslag om, at forretningsordenens frister overholdes; det er det, jeg er i færd med at gøre, og det er det, jeg har villet motivere. Jeg ønsker, at forretningsordenens frister skal overholdes. Jeg mener, at tinget må have tilstrækkelig tid til at kunne overholde forretningsordenens frister, når det drejer sig om en så vigtig sag.

Formanden: Jeg skal herefter udsætte mødet i 5 minutter.

Mødet udsat kl. 13¹³.

Mødet genoptaget kl. 13¹⁸.

Formanden: Der stemmes over det af mig stillede forslag vedrørende behandlingsmåden, idet jeg gør opmærksom på, at dette mit forslag nøje svarer til forslag, der i mange lignende tilfælde har været til behandling i det høje ting.

Formandens forslag
vedtoges med 116 stemmer mod 7.

Formanden: Udenfor dagsordenen giver jeg derefter ordet til den højtærede udenrigsminister, for at han kan forelægge det anmeldte forslag til rigsdagsbeslutning.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Idet jeg herved har den ære for det høje ting at forelægge forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en nordatlantisk pagt, vil jeg gerne fremsætte følgende bemærkninger:

Da jeg for seks uger siden i dette høje ting havde den ære at redegøre for Danmarks sikkerhedspolitiske problemer, omtalte jeg de fælles, forberedende bestræbelser, der havde været udfoldet i Danmark, Norge og Sverige for at tilvejebringe muligheder for indgåelse af et skandinavisk forsvarsforbund; jeg gjorde rede for forløbet af de møder, der havde været holdt i Uddevalla, Karlstad, København og Oslo. Forhandlingerne endte uden positivt resultat; for tiden var det ikke muligt at gennemføre de planer, som der var knyttet store forventninger til i hele Norden; der kunne ikke opnås den fornødne enighed om forudsætningerne for og konsekvenserne af det påtænkte skandinaviske forbund. Men vi havde dog ikke helt opgivet håbet om, at der endnu kunne vise sig en vej frem.

Som de ærede medlemmer vil erindre, rejste den norske udenrigsminister Halvard Lange kort efter Oslomødet til Washington og London, hvor han havde en række drøftelser med fremtrædende statsmænd. Samtalerne havde til formål at orientere den norske regering om den påtænkte Atlantpagts nærmere karakter. Men i forbindelse hermed redegjorde den norske udenrigsminister for de stedfundne forhandlinger om et skandinavisk forsvarssamarbejde og fordelene herved, idet han søgte at informere sig om vestmagternes syn herpå. Samtidig blev der også af Sverige og Danmark udfoldet energiske bestræbelser for at overbevise vest-

[Udenrigsministeren.]

magterne om den skandinaviske løsnings fortrin, overbevise dem om, at mulighederne for at nå det fælles mål, d. v. s. at sikre freden, ville være større, når et enigt Skandinavien er besluttet på i fællesskab og med den materielle bistand, det kan få udefra, at forsvare sig, hvis det angribes.

Hvad udfaldet kunne være blevet, hvis de tre lande havde været i stand til at gå samlet til vestmagterne med et positivt resultat af møderne i Karlstad, København og Oslo, er det unyttigt nu at spekulere på. Det lykkedes ganske vist i De Forenede Stater at skabe bedre forståelse for de nordiske landes særlige problemer, og betydningen heraf bør ikke undervurderes. Men resultatet af den norske udenrigsministers besøg i Washington og London blev, at han vendte hjem med det indtryk, at der ikke var nogen mulighed for at komme frem ad den vej, vi havde tænkt, ingen udsigt til at opnå den fornødne hjælp til snart og på økonomisk overkommelige vilkår at bringe Danmarks og Norges forsvar i orden på grundlag af et alliancefrit skandinavisk forsvarsforbund.

For den danske regering er det en tilfredsstillelse, at der fra dansk side er gjort, hvad der kunne gøres for at udnytte enhver chance for at hidføre et gunstigt resultat.

Således som sagen lå, beredte Norge sig på at søge tilslutning til Atlantpagten, den løsning som den norske regering og et flertal i det norske folk hele tiden havde været stemt for at vælge, hvis et skandinavisk forbund ikke lod sig gennemføre. Sverige fastholdt sin traditionelle politik.

Muligheden for at indgå en forsvarsaftale mellem Danmark og Sverige alene var ringe. Men for at skabe fuld klarhed spurgte den danske statsminister sin svenske kollega, da de for godt en måned siden var sammen i Oslo, om Sveriges stilling dertil. Og da jeg den 16. februar i Paris traf den svenske udenrigsminister, som jeg tidligere havde nævnt tanken for, spurgte også jeg. Men det blev hurtigt klart, at tanken ikke kunne gennemføres.

I Danmark havde regeringen og en stor del af befolkningen ment at burde afholde sig fra at tage endelig stilling til en situation, der endnu ikke forelå, for at sætte alt ind på den opgave, der stod øverst på dags-

ordenen, nemlig arbejdet med den skandinaviske plan. Vi ville ikke slippe denne løsning, før ethvert håb om at gennemføre den måtte opgives.

Nu forelå en ny situation, som det var nødvendigt at tage stilling til.

Den ene af de muligheder, der forelå, var Danmarks isolation uden militær tilknytning til andre magter. Den anden var tilslutning til Atlantpagten.

At der skulle kunne vindes tilslutning til en sådan isolation i videre kredse i Danmark, kan regeringen ikke tænke sig, og den kan i den nuværende situation ikke tage ansvaret for, at Danmark skulle ligge hen alene og uden våben.

Om Atlantpagtens baggrund og tilblivelse skal jeg nævne et par hovedpunkter.

Kort efter at Storbritannien, Frankrig, Belgien, Luxembourg og Nederlandene ved Bryssel-traktaten af 17. marts 1948 havde indgået et defensivt forbund, opstod i Canada tanken om indenfor rammerne af De Forenede Nationers pagt at skabe et videre regionalt sikkerhedssystem, omfattende Amerikas Forenede Stater og andre nordatlantiske lande, herunder Bryssel-magterne og de skandinaviske lande, og derved at fortsætte den konsolidering af Vestens demokratier, som var blevet indledet med Bryssel-pagten.

Denne tanke tog fastere form, efter at De Forenede Staters senat på forslag af senator Vandenberg den 11. juni 1948 havde vedtaget en resolution, hvori senatet bl. a. anbefalede sådanne regionale aftaler om individuel og kollektiv sikkerhed i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt. Ifølge resolutionen ville De Forenede Stater eventuelt slutte sig til sådanne aftaler på betingelse af, at de pågældende stater hjalp sig selv og hverandre, og at De Forenede Staters nationale sikkerhed blev fremmet ved aftalerne.

Tanken om dannelsen af et defensivt forbund, hvis kærne udgjordes af atlantiske stater, blev i begyndelsen af juli 1948 drøftet i Washington mellem den amerikanske og den canadiske viceudenrigsminister og den britiske, den franske, den belgiske og den nederlandske ambassadør.

Senere har der i løbet af efteråret og vinteren fundet yderligere forhandlinger sted om den påtænkte Atlantpagt, og disse

[Udenrigsministeren.]

resulterede i det forslag til en traktat, hvorom de oprindelige syv stater plus Norge i denne måned er nået til enighed, og som blev offentliggjort den 18. marts. Jeg skal om lidt komme tilbage til enkelt-hederne i dette forslag, der er optrykt som bilag til forslaget til rigsdagsbeslutning.

I begyndelsen af indeværende år fik den danske og den norske regering underhånden meddelelse fra regeringen i Washington om, at de magter, der forhandlede om en nord-atlantisk pagt, var enige om, at det skulle undersøges, om Danmark, Norge, Island, Irland og Portugal var villige til at overveje at slutte sig til pagten. Hvis disse lande i princippet var rede dertil, ville de blive indbudt til at deltage i den endelige udformning af pagtens bestemmelser.

Den danske og den norske regering mente ikke at kunne tage stilling til denne henvendelse, før den undersøgelse, Danmark, Norge og Sverige i fællesskab foretog af mulighederne for et skandinavisk samarbejde på forsvarets område, var tilendebragt.

Herom gav de efter derom truffet aftale på Karlstad-mødet den amerikanske regering underretning den 13. januar.

Efter udenrigsminister Langes besøg i Washington accepterede den norske regering med stortingsets tilslutning indbydelsen til at deltage i de afsluttende forhandlinger om Atlantpagten.

For den danske regering forelå der, som jeg allerede har omtalt, en ny situation, til hvilken der først måtte tages stilling. Sagen blev drøftet i møder i det udenrigspolitiske nævn den 2., 3. og 4. marts, og det blev bestemt, at jeg skulle rejse til Washington for ved direkte kontakt med den amerikanske regering at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for Danmarks endelige stillingtagen til Atlantpagten.

Den 9. marts rejste jeg sammen med Minister Frants Hvass til Washington, hvor jeg havde en række samtaler med den amerikanske udenrigsminister, Mr. Dean Acheson, og hans rådgivere, samtaler, som jeg i det følgende skal berøre i forbindelse med en gennemgang af traktatforslaget.

Den 17. marts var jeg tilbage i København, og samme dag modtog Danmark gennem den herværende amerikanske chargé d'affaires officiel indbydelse fra regeringerne i Amerikas Forenede Stater, Belgien, Canada, Frankrig, Luxembourg, Nederlandene, Norge og Storbritannien til sammen med dem i begyndelsen af april måned, sandsynligvis den 4. april, i Washington at underskrive

traktaten. Regeringerne i Island, Italien og Portugal har fået en tilsvarende indbydelse.

Danmark har således adgang til at komme med blandt de oprindelige medundertegnere af pagten, såfremt vor beslutning om at deltage træffes inden den 4. april. I modsat fald kan vi først komme med i pagten, når den er ratificeret af et flertal af signatarmagterne, deriblandt de syv lande, som har ført de grundlæggende forhandlinger, det vil sige antagelig først om to eller tre måneder.

Hvad jeg i Washington søgte at få så klart belyst, som det var muligt, var for det første karakteren af og formålet med Atlantpagten, for det andet graden af den sikkerhed, den byder sine deltagere, og endelig omfanget og arten af de forpligtelser, der påhviler deltagerne.

Hvad er da Atlantpagtens formål? Dette fremgår for det første af traktatens indledning, hvor det siges, at deltagerne påny bekræfter deres tillid til formålene og grund-sætningerne i De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer. De er fast besludte på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur, hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætninger og på lov og ret. Deres stræben er at fremme stabilitet og velfærd i det nord-atlantiske område. Og de er besludte på at forene deres kræfter til kollektivt forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed.

Dette er altså traktatens formål: at bevare freden og sikkerheden indenfor det nordatlantiske område. Om fornødent skal det ske ved kollektivt forsvar, hvis freden brydes. Men det er kun, når der er tale om nødværge i strengeste forstand, i tilfælde af væbnet angreb; deltagerne er ved artikel 1 forpligtet til at bilægge enhver international stridighed, i hvilken de måtte blive indblandet, ved fredelige midler og til at afholde sig fra trusler eller magtanvendelse på nogen måde, som er uforenelig med De Forenede Nationers pagt. Traktaten har således en helt igennem defensiv karakter. Den er i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, og det siges udtrykkeligt i artikel 7, at traktaten ikke berører og ikke kan fortolkes som på nogen måde berørende deltageres rettigheder og forpligtelser som medlemmer af De Forenede Nationer.

Den indvending har været fremført, at bestemmelserne i De Forenede Nationers pagt om regionalaftaler kun tager sigte på aftaler omfattende et mindre område, og at Atlantraktaten skulle være for vidt-spændende til at være forenelig med pagten.

{Udenrigsministeren.}

Der findes imidlertid ikke i pagten nogen sådan afgrænsning, som også ville være vanskelig at fastsætte.

Det bør i denne forbindelse nævnes, at deltagerne ved artikel 2 er forpligtet til at bidrage til den videre udvikling af fredelige og venskabelige mellemfolkelige forhold, søge at fjerne uoverensstemmelser i deres internationale økonomiske politik og virke for indbyrdes økonomisk samarbejde.

De samtaler, jeg havde i Washington, lod hos mig ingen tvivl tilbage om, at hvad jeg her har sagt, er sandheden om Atlantpagten. Der findes ingen hemmelige tillægsbestemmelser, ingen tvetydigheder, der kunne dække over skjulte aggressive hensigter. Det er ikke rigtigt, at traktaten skulle have aggressive formål eller være et led i en indkredsningsspolitik mod bestemte lande eller grupper af lande.

(Uro og tilråb fra tilhørerpladserne. Plakater fires ned.)

Formanden: Må vi blive fri for anti-parlamentariske demonstrationer her. Der må være absolut ro på tilhørerpladserne.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Den kommunistiske . . .

(Tilråb fra tilhørerpladserne: Vi protesterer mod regeringens krigspolitik! Vi vil ikke dø for Wall Street!)

Formanden: Det er dybt beklageligt, at den politiske modenhed i dette land ikke er større, end at vi ikke kan føre denne debat igennem på fredelig vis.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Den kommunistiske propaganda påstår, at traktaten er af aggressiv karakter og vendt imod Sovjetrusland og de lande, som slutter sig til den sovjetrussiske politik og ideologi. Jeg erklærer, at den danske regering ikke under nogen omstændigheder ville have indladt sig på at tiltræde en traktat med sådanne hensigter. Den danske regering er fuldt og fast overbevist om, at Atlantpagten ikke har noget andet formål, end den udgiver sig for at have: fredens bevarelse. Den danske regering tror, at Atlantpagten øger sikkerheden for fred i verden og ikke mindsker den. Det er under denne forudsætning, at den danske regering tiltræder pagten. Da det specielt er Rusland, der nævnes som mål for pagtens påståede aggressive hensigter, vil jeg gerne udtrykkeligt erklære, at den danske regering nærer det mest levende ønske om, at det gode, venskabelige

forhold, der består og altid har bestået mellem Danmark og Rusland, må styrkes og udvikles også i fremtiden. Derfor er det klart, at Danmark ikke kunne tænke sig at tiltræde en international traktat, som havde fjendtlige hensigter overfor Rusland.

Enhver ved, at de lande, der har deltaget i udarbejdelsen af pagten, er blandt de mest fredselkende i verden. Det var ikke England, ikke Frankrig, ikke Holland, Belgien eller Luxembourg så lidt som De Forenede Stater og Canada, der var årsag hverken til den første eller den anden verdenskrig. Ingen, der har blot et overfladisk kendskab til De Forenede Stater, kan være i tvivl om, at det amerikanske folk hader krig. De amerikanske soldater gik i 1917 og 1941 ind i krigen uden begejstring, men med fast vilje til at forsvare demokratiet.

Men disse fredelige lande har følt, at det er nødvendigt at stå sammen i en tid, hvor den sikkerhed og stabilitet, vi alle havde håbet på efter krigen, endnu ikke er blevet til virkelighed. De europæiske lande har ikke glemt, hvorledes de trods deres fredelige sindelag blev overfaldet og enkeltvis slået ned eller tvunget i knæ. Og De Forenede Stater har selv gjort deres erfaringer under de to verdenskrige. De har ikke glemt den gigantiske indsats, der krævedes for at stemme op mod strømmen, da den først havde taget fart, og har ønsket at være med fra begyndelsen i forsvaret for de demokratiske idealer, hvis den katastrofe skulle indtræffe, at en tredje verdenskrig bryder løs.

Man hører ofte den indvending fremset, at Atlantpagten forudsætter, at deltagerne øger deres forsvar, og at oprustning erfaringsmæssigt nødvendigvis må ende med krig. Jeg føler mig ingenlunde overbevist om, at dette er rigtigt. Tværtimod kan man med rette spørge, om begivenhederne i 1914 ikke ville have fået et væsentligt andet forløb, hvis Tyskland inden krigsudbruddet havde været klar over, at det ville få det britiske rige imod sig. Og mon Hitler var skredet til angreb i 1939, dersom han havde vidst, at kan straks kom i krig både med Storbritannien og Frankrig og siden også med Sovjetunionen og De Forenede Stater?

Pagtens formål er alene defensivt, og den har sin mulighed for positivt at virke til bevarelse af freden derved, at deltagerne er forpligtet til samlet at møde et væbnet angreb mod en enkelt af dem.

Hvorledes er denne sikkerhed da nærmere beskaffen?

For det første skal deltagerne ifølge artikel 3 hver for sig og i fællesskab, gennem

[Udenrigsministeren.]

stadig og effektiv selvhjælp og gensidig hjælp opretholde og udvikle deres individuelle og kollektive evne til at imødegå væbnet angreb.

Dernæst skal de ifølge artikel 4 rådføre sig med hverandre, når som helst nogen af dem mener, at en deltagers integritet, uafhængighed eller sikkerhed er truet.

Hovedbestemmelsen findes i artikel 5. Heri bestemmes det for det første, at et væbnet angreb mod en eller flere af deltagerne i Europa eller Nordamerika skal betragtes som et angreb mod dem alle. For det andet, at enhver af dem, i overensstemmelse med den ret til selvforsvar, individuelt eller kollektivt, som er hjemlet ved De Forenede Nationers pagt, skal komme den eller de angrebne til hjælp ved *straks*, hver for sig, men i forståelse med de øvrige deltagerlande, at tage sådanne forholdsregler — *herunder anvendelse af væbnet magt* —, som hver af dem anser for nødvendige til at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed.

Det følger af traktatens karakter af et subsidiært beskyttelsesmiddel i forhold til De Forenede Nationers pagt, at Sikkerhedsrådet omgående skal underrettes, og at de forholdsregler, der er truffet, skal bringes til ophør, så snart Sikkerhedsrådet selv har taget affære og truffet de nødvendige foranstaltninger til opretholdelse af områdets sikkerhed.

Endelig skal der ifølge artikel 9 oprettes et råd til gennemførelse af traktaten, og rådet skal bl. a. nedsætte en forsvarskomité, der skal udarbejde planerne til gennemførelse af bestemmelserne om gensidig bistand til udvikling af forsvaret og om den hjælp, der skal ydes i tilfælde af et væbnet angreb.

Er der nu her tale om en effektiv hjælp? Man kunne i og for sig spørge, om der ikke må regnes med at ville gå ret lang tid i tilfælde af et angreb på en enkelt af deltagerne, inden de øvrige deltagere kommer den angrebne til hjælp.

Hertil er for det første at svare, at det råd, der ifølge artikel 9 skal gennemføre traktaten, og i hvilket rådslagningerne må antages at skulle foregå, netop skal være således organiseret, at det omgående kan træde sammen. Men hertil kommer, at samtlige deltagere ifølge artikel 5 er forpligtet til *straks*, hver for sig og i forståelse med de øvrige deltagerlande, at tage sådanne skridt, derunder anvendelse af væbnet magt, som hver af dem anser for nødvendige for at genoprette og opretholde det nordatlantiske områdes sikkerhed.

Nu er det ganske vist, som jeg om lidt skal komme tilbage til, overladt til de enkelte deltageres eget skøn at afgøre, hvad det er nødvendigt at foretage for at genoprette ordenen. Kunne det da ikke tænkes, at de, der skal komme til hjælp, vil nøjes med utilstrækkelige forholdsregler? Hertil er at sige, at hvis væbnet magt er nødvendig for at genoprette sikkerheden, er det klart, at de deltagerlande, som fortrinsvis råder over sådanne magtmidler, ifølge traktaten er pligtige at bringe dem til anvendelse. Ellers ville traktaten ikke have nogen mening. Jeg kan da også her henviser til en udtalelse af den amerikanske udenrigsminister, som han fremsatte til pressen den 18. marts. Han sagde, at Amerika ved at slutte sig til den Nordatlantiske Traktat havde bundet sig til at foretage, hvad der var nødvendigt for at sikre et ganske bestemt resultat, nemlig det nordatlantiske områdes tryghed. *Og det betød, at hvis der forekom et regulært væbnet angreb på nogen af deltagerne, kunne der kun gives eet svar herpå: De Forenede Stater ville gå til krig.*

For regeringen er der ingen tvivl om, at De Forenede Stater vil anse sig forpligtet til med hele deres militære magt at komme et angrebet deltagerland til hjælp. Den omstændighed, at der til en amerikansk krigserklæring kræves beslutning af kongressen, behøver ikke at medføre nogen forsinkelse i hjælpen. Krigserklæringen forelå i 1941 — efter overfaldet på Pearl Harbour — i løbet af et døgn efter det japanske angreb, men allerede forinden havde den amerikanske flåde søgt at forsvare sig ved at skyde igen. Man må herved ikke glemme, at et angreb på en hvilken som helst deltagerstat ifølge artikel 5 er at anse som et angreb på De Forenede Stater selv.

For Danmarks vedkommende har vi jo forøvrigt en til den amerikanske forfatnings bestemmelse svarende regel i grundlovens § 18, hvorefter kongen ikke uden rigsdagens samtykke kan erklære krig.

Snarere kunne man spørge, om beskyttelsen efter traktaten ikke på enkelte punkter er mere vidtgående, end det egentlig er hensigtsmæssigt, som når angreb på nogen af deltageres skibe eller flyvemaskiner indenfor traktatområdet ifølge artikel 6 henregnes til de forhold, der er at betragte som væbnet angreb i artikel 5s forstand. Men her gælder det, at deltagerne ikke er pligtige at foretage andre skridt end dem, de anser for nødvendige til opretholdelse af sikkerheden indenfor området, og det kan anses for givet, at sådanne epi-

[Udenrigsministeren.]

soder, som hidtil har kunnet bilægges ad diplomatisk vej, også vil blive det i fremtiden. Jeg kan her henvide til en udtalelse, som den franske udenrigsminister, Hr. Schumann, fremsatte i fredags. Han fremhævede, at en episode aldrig ville være tilstrækkelig til at sætte artikel 5 i kraft. Der måtte være tale om en væbnet aggression, før det blev aktuelt.

Da en amerikansk kanonbåd, Panay, et par år før den anden verdenskrigs udbrud blev beskudt af japanske flyvemaskiner på Yangtsefloden i Kina, førte det ikke til krig, idet Japan gjorde undskyldning, og affæren blev bilagt.

Den sikkerhed, traktaten byder sine deltagere, består altså deri, at de kan påregne hurtigt og effektiv hjælp, såfremt de angribes.

Af afgørende værdi er efter min mening imidlertid traktatens almindelige præventive betydning, den almindelige krigsforebyggende og krigsforhindrende virkning, som ligger deri, at et angreb på en enkelt deltagerstat er et angreb på dem alle, og at angriberen vil blive mødt med de vestlige stormagters samlede militære styrke og økonomiske kraft.

Jeg kommer nu til spørgsmålet om, hvilke forpligtelser traktaten pålægger sine deltagere. Spørgsmålet er naturligvis i et vist omfang allerede besvaret under omtalen af beskyttelsen, rettighederne efter traktaten. Der er imidlertid enkelte punkter, jeg gerne vil nævne specielt med henblik på Danmarks forhold.

Traktatens artikel 3 foreskriver jo ikke blot gensidig hjælp, opbygning af forsvaret mellem deltagerne indbyrdes, men også og lige så fuldt *selvhjælp*.

Deltagerne er pligtige at bringe deres forsvar således i orden, at de kan forsvare sig. Vil dette da sige, at de skal sætte alt andet til side for at opruste og derved ned-sætte levestandarden, forringe deres sociale forhold og bringe genrejsningen af deres krigsramte lande i fare?

Nej, det vil det ikke. Hvis dette var tilfældet, ville traktaten jo kunne komme til at modvirke hele arbejdet med det europæiske genrejsningsprogram, Marshall-planen, og det er selvfølgelig ikke meningen. Jeg kan sige med sikkerhed, at meningen kun er, at hvert deltagerland skal gøre, hvad det efter sine økonomiske forhold med rimelighed er i stand til og ikke mere. Traktaten pålægger ikke deltagerne at indrette et forsvar af et bestemt omfang.

I hvilket omfang, hvor hurtigt og på hvilke vilkår deltagerne vil kunne få deres

behov for våben, materiel og udrustning dækket i De Forenede Stater, lader sig vanskeligt besvare i øjeblikket. For tiden er de beholdninger, som den amerikanske regering har hjemmel til at disponere over til fordel for fremmede lande, yderst knappe. Men det er hensigten, når den Nordatlantiske Traktat er forelagt det amerikanske senat, at søge gennemført et lovforslag i kongressen om bemyndigelse for den amerikanske regering til at stille våben til rådighed for andre lande.

Under mit besøg i Washington har jeg givet den amerikanske regering en opgørelse over vore ønsker med hensyn til levering af våben. Denne opgørelse undersøges nu af de amerikanske militærekspertter. Hvor meget vi kan få, hvornår leverancerne kan begynde, og hvad vilkårene bliver, står som sagt hen; det afhænger navnlig af lovforslagets skæbne i den amerikanske kongres. Men jeg har grund til at tro, at den første hjælp til genopbygningen af de krigsramte landes forsvar vil kunne ydes nogenlunde hurtigt efter, at loven måtte være blevet vedtaget i kongressen, og at der ved fastsættelsen af vilkårene vil blive taget endda *meget* vidtgående hensyn til modtagerlandenes økonomiske forhold og betalingssevne.

Det spørgsmål har været rejst, om Danmark i kraft af sine forpligtelser efter artikel 3 til at deltage i fælles bestræbelser til udvikling af deltagerlandenes kollektive evne til imødegåelse af væbnet angreb kan ventes at blive stillet overfor krav om at overlade fremmede magter militærbaser i fredstid. Hertil kan jeg svare med bestemt-hed, at der ikke vil blive spørgsmål om at oprette fremmede baser i Danmark.

Men nu pligterne efter artikel 5. Den foreskriver jo, at når et væbnet angreb finder sted på een deltager, er det at betragte som et angreb på dem alle, og de er hver især pligtige til straks at træffe de foranstaltninger, som de anser for nødvendige til at genoprette sikkerheden, herunder anvendelse af væbnet magt. Vil dette da sige, at Danmark i en sådan situation under alle omstændigheder skal være forpligtet til at erklære angriberen krig, også hvis angrebet har fundet sted fjernt fra dansk område? Nej, — for det er overladt til hver enkelt deltager at afgøre, hvad der skal foretages, hvad der er nødvendigt for ham at foretage for at medvirke til genoprettelse af sikkerheden. Skønnet må da bero på, om vedkommende lands anvendelse af militærmagt i den givne situation virkelig vil være et egnet middel til opnåelse af

ingen militære baser for fremmede magter i Danmark i fredstid

artikel 5: Musketér-eden

[Udenrigsministeren.]

formålet. Der kan meget vel tænkes situationer, hvor det vil være formålstjenligst og rigtigst, at et lille land ikke straks erklærer krig, medens det i andre tilfælde kan ligge anderledes.

Jeg kommer nu til et punkt, som er af særlig interesse for os i forbindelse med spørgsmålet om Danmarks tilslutning til Atlantpagten, og det er spørgsmålet om, hvorledes Grønlands stilling vil blive.

Som de ærede medlemmer vil vide, har regeringen i de sidste år ført forhandlinger med den amerikanske regering om ophævelse af traktaten om beskyttelse af Grønland af 9. april 1941. Danmark har herunder gradvis overtaget bemandingen og driften af de meteorologiske stationer på Grønland. Men iøvrigt er disse forhandlinger ikke tilendebragt. I tilfælde af at vi slutter os til Atlantpagten, må det antages, at forsvaret af Grønland fremtidig mindre vil være et spørgsmål mellem De Forenede Stater og Danmark end et anliggende, der, som andre forsvarsproblemer, Danmark er interesseret i, inden Danmark tager stilling, kan drøftes af det i traktaten hjemlede råd, hvori også Danmark får sæde.

Jeg har drøftet denne sag indgående med den amerikanske udenrigsminister og herunder fremhævet, at vi fra dansk side som hidtil vil lægge vægt på selv gradvis at overtage flere og flere af etableringerne i Grønland.

Jeg fandt hos den amerikanske regering en levende forståelse for nødvendigheden af, at den danske administration på Grønland ligesom hidtil foregår uden forsøg på indblanding fra amerikanske myndigheders side, og at de gældende regler om samkvem med den indfødte befolkning fortsat respekteres.

Udenrigsminister Acheson lagde megen vægt på at understrege de amerikanske basers udelukkende defensive karakter. Han udtalte herom, at lige så lidt som andre baser indenfor de tattsområder, der tilhører deltagerne i den Nordatlantiske Pagt, ville baserne i Grønland nogensinde blive benyttet til fremme af aggressive formål. Hele pagtens formål var defensivt, og hvilken som helst militære adgangsrettigheder, som måtte stå til medlemmernes rådighed, individuelt eller kollektivt, var udelukkende bestemt til at bruges til at imødegå angreb.

Den amerikanske udenrigsminister sagde videre, at Grønland ikke ville blive brugt som angrebsbase. Det vil være en del af det område, som skal forsvares, og ville

også udgøre en del af det forsvar, som eventuelt måtte stilles til rådighed til imødegåelse af et angreb på andre pagtdeltageres territorium.

Det kunne meget muligt blive nødvendigt at føre forsvaret af det nordatlantiske område på et vidtspændende grundlag for at imødegå angreb i en hvilken som helst del af området.

Selv ser jeg således på det, at den Nordatlantiske Traktat vil afgive en hensigtsmæssig ramme for en tilfredsstillende løsning af vore problemer i Grønland. Traktaten er en defensiv forholdsregel, og jeg modtog som sagt udtrykkelige forsikringer fra udenrigsminister Acheson om, at der ikke under nogen omstændighed vil blive gjort forsøg på at benytte Grønland til angreb mod noget fremmed land. Ingen baser indenfor dette territorium vil blive benyttet til andet end forsvar af det nordatlantiske område.

Jeg har set den påstand fremsat, at vi er ved at sælge Grønland for nogle kanoner. Dette er urigtigt.

Grønland er ikke solgt og er ikke til salg. Vi fraskriver os ikke nogen ret over landet ved at indtræde i Atlantpagten.

Traktaten indgås ifølge artikel 13 foreløbig for et tidsrum af 20 år. At hensyn til traktatens almindelige krigsforhindrende hensigt er det nødvendigt, at den kan gælde uforstyrret i en årrække, således at den i fuldt omfang kan gøre sin indflydelse gældende.

Artikel 12 giver dog ethvert deltagerland ret til efter 10 års forløb at kræve almindelig rådslagning om en revision, således at der kan foretages de ændringer i traktaten, som er naturlige under hensyn til den politiske udvikling, der i mellemtiden har fundet sted. Der nævnes i så henseende særligt udviklingen af verdensomfattende såvel som regionale ordninger i medfør af De Forenede Nationers pagt til opretholdelse af international fred og sikkerhed.

Men i øjeblikket må vi sætte vor lid til den Nordatlantiske Traktat i tillid til, at den vil være i stand til at løse sin opgave, der kan sammenfattes i det ene: at bidrage til bevarelse af verdensfreden gennem opretholdelse af sikkerhed i det nordatlantiske område i overensstemmelse med deltagerenes urokkelige ønske om at leve i fred og god forståelse med alle nationer og alle regeringer.

Det forslag til rigsdagsbeslutning, som jeg på regeringens vegne har forelagt, går ud på, at rigsdagen meddeler sit samtykke

traktatens
løbetid foreløbig
20 år

regeringens
forslag til
rigsdags-
beslutning

[Udenrigsministeren.]

til, at regeringen på Danmarks vegne undertegner og til sin tid ratificerer den Nordatlantiske Traktat.

Da den foreliggende tekst er godkendt af de otte magter, som har deltaget i forhandlingen om den, og da den efter det foreliggende har fået tilslutning fra udenrigsudvalget i det amerikanske senat, er det usandsynligt, at teksten skulle undergå ændring, inden den om knapt 14 dage bliver underskrevet. Skulle det imidlertid ske, at der af en eller anden grund opnås enighed om en ændring i traktatens indhold, vil regeringen rådføre sig med det udenrigspolitiske nævn. Skulle der mod al forventning blive tale om ændringer af betydning, vil regeringen forelægge sagen for rigsdagen.

Når der i forslaget til rigsdagsbeslutning står, at rigsdagen bemyndiger regeringen til til sin tid at ratificere traktaten, vil jeg gerne her fremhæve, at det ikke er regeringens hensigt at ratificere traktaten umiddelbart efter, at den er blevet underskrevet. Det fremgår af artikel II, at traktaten træder i kraft mellem de stater, som har ratificeret den, så snart et flertal af signatarmagterne, derunder de syv magter, der hele tiden har deltaget i forhandlingerne, har ratificeret traktaten. Det vil derfor være naturligt, at Danmark først ratificerer samtidig med eller umiddelbart efter, at traktaten er trådt i kraft, d.v.s., når De Forende Stater og de seks andre forhandlende magter har ratificeret den.

De ærede medlemmer hr. Viggo Starcke, hr. Evald Christensen m. fl. har i folketinget den 17. marts fremsat et forslag, der betegnes som „forslag til lov om folkeafstemning angående fortsat dansk neutralitet indenfor De Forenede Nationers rammer eller Danmarks tilslutning til en Atlanterhavs-pagt eller Østersøpagt“.

Til dette lovforslag vil jeg for det første sige, at det er regeringens opfattelse, at man ikke bør gøre et spørgsmål som det her foreliggende til genstand for en folkeafstemning, hvilket heller ikke er forudsat i grundloven.

Hertil kommer, at den i lovforslaget omtalte Østersøpagt mig bekendt ikke eksisterer. Det ville derfor være vildledende at forelægge vælgerne et sådant alternativ.

Regeringen må derfor fraråde at stemme for dette forslag.

Det er endnu i frisk minde, at regeringen, som jeg allerede har omtalt, gjorde, hvad den kunne for at tilvejebringe enighed om et skandinavisk forsvarsforbund, hvorom der blev forhandlet hele januar måned

igennem. Det lykkedes ikke. Men skulle der senere vise sig mulighed for et endnu snævrere samarbejde end hidtil mellem de nordiske lande, vil regeringen være opmærksom på den og søge den udnyttet. Det er stadig regeringens opfattelse, at et skandinavisk forsvarsforbund ville være den løsning, der tjente Danmarks og Nordens og i virkeligheden også andre landes interesser bedst. Men denne mulighed foreligger for tiden ikke.

Hvad der foreligger, er valget mellem tilslutning til den atlantiske forsvarspagt på den ene side og på den anden side Danmarks isolering, Danmarks henliggen uden virkelige garantier, uden sikkerhed for hjælp mod angreb og uden egne forsvarsmidler af betydning.

Man kan hertil sige, at Danmark ikke hidtil har sluttet forbund med andre magter, at Danmark siden Napoleonskrigene har holdt sig udenfor alliancer med stormagterne, at den neutralitetspolitik, vi førte gennem det 19. og første halvdel af det 20. århundrede, har holdt os udenfor krig fra 1864 til 1940.

Herpå vil jeg svare, at denne politik ikke længere er tilstrækkelig i den tilstand, verden nu befinder sig.

Det gamle Folkenes Forbund, der under store forventninger blev stiftet efter den første verdenskrig, kunne ikke forhindre udbrudet af den anden. Og den nye organisation, De forenede Nationer, som blev oprettet efter den anden verdenskrig, giver, som forholdene har udviklet sig, endnu ikke alene i sig selv den sikkerhed, den tryghed, det var tanken at fremkalde, og som Danmark og andre lande længes efter. Stormagterne har ikke kunnet blive enige om at gennemføre de foranstaltninger, som efter De forenede Nationers pagt er hovedforudsætninger for at skabe virkelig sikkerhed i verden. Forsøgene på at enes om kontrol med atomvåben, om nedrustning og om oprettelse af militære styrker til rådighed for De forenede Nationer er trods fire års bestræbelser alle mislykkedes.

Det er i denne situation, at demokratiske magter, folkestyrede magter, hvis fredelige hensigter ingen med rette kan drage i tvivl, tilbyder os samarbejde.

Under disse omstændigheder mener regeringen at måtte tilråde at tage imod tilbudet om, at Danmark slutter sig til Atlantpagten.

Med disse bemærkninger tillader jeg mig at anbefale regeringens forslag til rigsdagsbeslutning til det høje tings velvillige og hurtige behandling.